

Vicent MARTINES PERES

UN TAST EN EL FONTS ANTIC DE LA BIBLIOTECA PROVINCIAL
D'ALACANT. MATERIALS AMB INTERÈS CODICOLÒGIC,
D'HISTÒRIA CULTURAL, LINGÜÍSTIC I DIDÀCTIC

En la Biblioteca Provincial d'Alacant hi ha un Fons Antic força interessant i que, perfectament fitxat, catalogat i conservat, conté algunes obres que ens semblen, pel que ara ens fa al cas i des de la nostra formació, poder conformar un joiell de textos valencians.¹ Sia'ns permés de fer una petita repassada a alguns dels ítems d'aquest fons que ens semblen interessants atès que es tracta d'exemplars no tinguts en compte pels especialistes en literatura catalana. Aquest article manifesta un primer estadi en el tractament d'aquests materials i, en gran part, vol fer una crida d'atenció sobre la necessitat d'estudiar els nostres arxius i sovintejar la col·laboració amb tècnics (bibliotecaris, arxiviers, conservadors...) capaços. Per això he seleccionat cinc ítems que representen, cadascun, diverses menes de documents d'arxiu i, alhora, un tipus divers d'interés i d'aportació:

1. un incunable, una *Biblia* en llatí, amb il·luminacions i 'scholia';
2. un exemplar d'una obra valenciana impresa a començament del XVI, amb una relligadura reforçada amb un "makulatur" fet amb un full de pergamí manuscrit en llatí de mitjanja del segle XV;
3. dos exemplars de la versió llatina d'acaballes del sis-cents dels sermons de Sant Vicent Ferrer (edició Rocabertí), no tinguts en compte per les eines de referència del patrimoni bibliogràfic;
4. un volum mixt, un volum imprès al qual manca l'última part —de fet una extensió considerable—, que ha estat copiada amb una cal·ligrafia excel·lent per un possessor o lector de l'època força curós, qui, potser, també n'ha 'refet' la portada;
5. i, finalment, un manuscrit molt extens que conté textos perfectament datats no literaris escrits ininterrompudament des de 1466 i fins a 1734.

---

1. Vull fer públic el meu agraïment més sincer a la directora de la biblioteca, Esperanza López Vilellas, i a l'equip de tècnics bibliotecaris i conservadors, Emilia Isabel Richart, Pilar Azuar, Vicent Muñoz Carbonell i Maria Àngels Gomis Sempere. A tots ells, així com també a la resta del personal de la Biblioteca i de l'Arxiu Històric —localitzat al mateix edifici del Passeig de Ramiro d'Alacant, just en el rengle de l'antiga muralla de la ciutat i a tocar de l'església gòtica de façana barroca de Santa Maria, que encara mostra impactes de l'artilleria de les galeres del berberisc Barbarossa, davant mateix de la platja del Postiguèt—, els hem d'agrair no només la professionalitat amb què s'afanyen en la seua tasca, sinó les facilitats providencials que em consta que sempre han ofert als investigadors que hem consultat els seus fons.

Aquests i altres materials del mateix Fons Antic han estat objecte, en diverses ocasions, de diverses sessions pràctiques de la docència del curs de doctorat “Edició filològica de textos”, que qui subscriu ha impartit al llarg d’alguns cursos. L’experiència, repetida diversos anys, ha estat molt profitosa en la mesura que els alumnes han pogut treballar sobre fons autèntics —la qual cosa no havien fet ni gens ni mai durant la carrera— i de la tipologia més diversa. Tal i com estan els ,curricula’ universitaris no és gens difícil que els estudiants de Filologia —de qualsevol llengua— es llicencien, i fins i tot facen els cursos de doctorat, sense haver treballat directament sobre manuscrits o impressions antigues. Ben bé no es tracta d’això. Molts coincidim a afirmar que convé de formar els alumnes, futurs estudiosos, docents o professionals de la llengua i la literatura, perquè, precisament, almenys, tinguen una alta competència lingüístico-textual i perquè coneguen la llengua, en el nostre cas, la catalana, de manera com més completa millor. Això vol dir que l’han de saber tant en el tall sincrònic, així com també en el vector diacrònic, en la més ampla diversitat dels seus registres i de les seues manifestacions. A més a més, també convindria que tinguessen un bon domini de les tècniques d’estudi, recerca, documentació i fonamentació. Per tot això plegat, convindria que tinguessen fonaments en matèria de codicologia, biblioteconomia, arxivística, diplomàtica, etc. o que, almenys, s’haguessen familiaritzat amb els documents autèntics de les diverses èpoques, literàries i lingüístiques, que són objecte d’estudi.²

Hauria d’ésser una perspectiva que s’empeltés en les diverses assignatures, que les amerés; o, almenys, que fóra objecte d’assignatures troncal o obligatòries, i, tanmateix, només és present —i no arreu— en forma d’algunes optatives minoritàries. De tota manera, tal vegada siga —i a molts ens consta que és així— una metodologia que exigeix una preparació prèvia ben sòlida en general i tenir fonaments en altres disciplines a més a més de la Filologia. Potser per tot això plegat, els estudis sobre la nostra Història Cultural, amb una base positivament fonamentada en la recerca d’arxiu, són, en general, tan migrats, mentre que en altres facetes apareixen, certament, quasi hipertrofiats. I dic que són ,migrats’ tot i l’exemple magnífic que poden ser recerques arxivístiques com ara les de Rubió i Lluch,³ Rubió i Balaguer,⁴ Madurell,⁵ Batllori,⁶

2. Vid. Vicent MARTINES, *L’edició filològica de textos*, València, Universitat de València-Estudi General, 1999.

3. Entre altres, cf. Antoni RUBIÓ I LLUCH, *Documents per a l’història de la cultura catalana medieval*, 2 vols., Barcelona, Institut d’Estudis Catalans, 1908. Nova edició, 1991.

4. Entre altres, cf. Jordi RUBIÓ I BALAGUER, *Impremta i llibreria a Barcelona (1474-1553)*, Barcelona, Diputació, 1986 i *Llibreters i impressors a la Corona d’Aragó*, Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya & Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 1993.

5. Per exemple, cf. José Mª MADURELL MARIMÓN & Jorge RUBIÓ Y BALAGUER, *Documentos para la historia de la imprenta y librería en Barcelona (1474-1553)*, Barcelona, Gremios de Editores, de Libreros y de Maestros Impresores, 1955.

6. Entre altres, cf. Miquel BATLLORI, *Humanismo y renacimiento: Estudios hispano-europeos*, Barcelona, Ariel, 1987; o *A través de la història i de la cultura*, Barcelona, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 1979.

Riquer,⁷ Bohigas,⁸ Fuster,⁹ Badia,¹⁰ Hauf,¹¹ Perarnau,¹² Soberanas,¹³ Chiner,¹⁴ o Barceló & Ensenyat.¹⁵

1. Només per oferir una mostra de l'interés d'aquest fons antic ens permetem de fer referència a un exemplar incunable que s'hi conserva, de la *Biblia* lla-

7. Entre altres, cf. M. de RIQUER, *Història de la Literatura Catalana*, 1-3, Barcelona, Ariel, 1984, o *Caballeros medievales y sus armas*, Madrid, Instituto Universitario "General Gutiérrez Mellado", UNED, 1999, o *Vida caballeresca en la España del siglo XV*, Madrid, Gráficas Marina, 1965, o *L'arnès del cavaller. Armes i armadures catalanes medievals*, Barcelona/Espulgues del Llobregat, 1968, o *Lletres de batalla, cartells de deseximents i capítols de passos d'armes*, 3 vols., Barcelona, Barcino, 1968, o *Cavalleria fra realità e letteratura nel Quattrocento*, Bari, Adriatica, 1970; o *Los trovadores*, 2 vols., Barcelona, Ariel, 1975, o *Tirant lo Blanch, novela de historia y de ficción*, Barcelona, Sirmio, 1992.

8. Entre altres, cf. Pere BOHIGAS (ed.), Ausiàs MARCH, *Poesies*, reedició revisada per Amadeu-J. SOBERANAS & Noemí ESPINÀS, Pròleg de Lola BADIA i *Bibliografia ausiasmarquiana* de Joan SANTANACH & Vicent MARTINES, Barcelona, Barcino, 2000.

9. Cf. Joan FUSTER, *Obres completes*, I, Barcelona, Edicions 62, 1968.

10. Entre altres, cf. Lola BADIA & Xavier LAMUELA (eds.), *Obra completa de Bernat Metge*, Barcelona, Selecta, 1983; Lola BADIA, *De Bernat Metge a Joan Roís de Corella. Estudis sobre la cultura literària de la tardor medieval catalana*, Barcelona, Quaderns Crema, 1988; o *Lo somni de Bernat Metge: heretgia i hermenèutica*, dins «Literatura i Cultura a la Corona d'Aragó, segles XIV-XV», Girona, Universitat de Girona, [versió de bestreta penjada en <<http://www.udg.es/ilcc>> (consulta: 1/03/02)] i RIALC <<http://www.rialc.unina.it/bolletino/base/destra.htm>> ([2002] consulta: 1/03/02)]. Cf. també, Lola BADIA, Miriam CABRÉ & Sadurní MARTÍ (eds.), *Literatura i cultura a la Corona d'Aragó (s. XIII-XV)*, Barcelona, Curial Edicions Catalanes / PAM, 2002.

11. Entre altres, cf. Albert G. HAUF i VALLS, *D'Eiximenis a sor Isabel de Villena. Aportació a l'estudi de la nostra cultura medieval*, Barcelona / València, Institut de Filologia València / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990; 'Tirant lo Blanch': algunes qüestions que planteja la connexió correlliana, dins Rafael ALEMANY i Antoni FERRANDO (eds.), «Actes del IX Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura catalanes (Alacant-Elx, setembre 1991)», 2, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Universitat d'Alacant / Universitat de València / Universitat Jaume I, 1993, pp. 69-116; Albert G. HAUF i VALLS & Vicent J. ESCARTÍ (eds.), Joanot Martorell (i Martí Joan de Galba?), *Tirant lo Blanch*, 2 vols., València, Generalitat Valenciana, 1992.

12. En el conjunt de la impressionant bibliografia d'aquest estudiós, n'hi ha prou amb examinar l'«Arxiu de Textos Catalans Antics», del qual tant hem d'aprendre.

13. Sia'ns permès remarcar ací la seua tasca com a director de l'editorial Barcino i, en especial, de la col·lecció «Els Nostres Clàssics» —veritable vaixell insígnia de l'edició filològica—.

14. Cf. Jesús VILLALMANZO & Jaime CHINER, *La pluma y la espada. Estudio documental sobre Joanot Martorell y su familia (1373-1483)* {Premio Joanot Martorell de Investigación Histórica}, València, Ajuntament, 1992, que va acréixer el nombre de documents sobre els Martorell fins als 628; i, molt especialment, Jaume CHINER, *El viure novel·lesc. Biografia de Joanot Martorell (amb un fragment d'un manuscrit del «Tirant lo Blanch»)*, Alcoi, Marfil, 1993, que dona a conèixer vora dos-cents documents nous, que aporten noves dades i en corregeixen força d'aparegudes en l'obra anterior. Per exemple, entre aqueixos nous documents, Chiner ha fer la troballa ben important de l'únic fragment manuscrit —que, a més a més, és de mitjan del segle XV— d'un fragment del *Tirant*. Finalment, cf. de Jaume J. CHINER també, *Ausiàs March i la València del segle XV (1400-1459)*, València, Conselleria de Cultura (Generalitat Valenciana), 1997.

15. Entre altres, cf. Maria BARCELÓ CRESPI & Gabriel ENSENYAT PUJOL, *Ferrando Valentí i la seva família*, Pròleg de Lola BADIA, Palma de Mallorca / Barcelona, Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996; o Gabriel ENSENYAT PUJOL, *Nous horitzons del Renaixement*, Palma de Mallorca, 2001.

tina de Basilea, impresa per Johannes Froben, el 27 de juny de 1491. D'aquesta obra només es conserven quatre exemplars a tot l'estat i un és aquest. Els altres tres són a Madrid, un a la Biblioteca Nacional, un altre a la de Don Francisco Zabálduru i l'altre a la Biblioteca Universitaria de la Universidad Complutense. L'exemplar d'aquesta Bíblia conservada a Alacant, que presenta un correcte estat de conservació, ens permet contemplar la il·luminació de les caplletres i dels màrgens polícroms que arreen els inicis de cada llibre bíblic.

Hi ha un altre motiu d'interés en aquest exemplar ‚alacantí‘. Conté diversos ‚scholia‘ (petits comentaris en llatí i en castellà als estrets màrgens sobre els pasatges bíblics que degueren cridar l'atenció dels lectors; hi ha també remarques, subratllats i d'altres elements no verbals de senyalització de lectura) de dues mans, una possiblement finals del segle XVI i una altra del XVIII i més en concret del primer terç. Aquesta mà divuitesca es va interessar per l'impressor i ens diu en un moment donat que:

“Juan Froben de Hammelburck fue uno / de los primeros Impresores que se conocieron en la Europa. Musancio en su: «Typographi inter / primos floruere Zellini, Jenson, Amerbac- / chius, Frobenius». Cuando se imprimió esta Biblia aun no / acia 40 años que se auia inventado / la Imprenta.”

2. Pel que pot resultar interessant quant a la nostra llengua i literatura en aquest Fons Antic, val a dir que hi ha un exemplar de l'obra *Dels confessors la vera guia, dels confitents segura via*, que «Fon estampada dita obra en la ciutat de València per Xristofol / Kofman alamaný a. XIIIJ. del mes de maig. Any. M.D.XIJ.»¹⁶ Aquesta obra, que en la Biblioteca Valenciana [BV] apareix atribuïda a Francesc Eiximenis, tot i que ni en l'exemplar alacantí, ni en els altres exemplars conservats d'aquesta edició, no concorre aquest il·lustre nom, és un text de teologia moral i, en certa mesura prescriptiva. Vol instruir confessors i ‚confitents‘ a complir bé un dels sacraments més importants, atès que, com diu en el “Pròlech” quan «un cech guia un altre cech, només poden caure en lo foch de l'infern».

Aquesta obra presenta una portada amb una orla i una xilografia molt il·lustrativa, un frare donant l'absolució a un penitent, i l'exemplar alacantí està en perfecte estat de conservació, el que permet que puguem llegir les dues-centes noranta-quatre pàgines sense cap problema. Aquest exemplar manifesta un altre motiu d'interès: el llom interior de la relligadura està reforçat per un “makulatur” de pergamí, escrit en llatí a doble columna (*recto* i *verso*), amb lletra clara de la segona part del segle XV. Correspon, pel que ens sembla, a un text teològic. No podem identificar-lo i no hi figura cap numeració, rubrica ni cap altre element que ho facilite.

16. Vid. la notícia que dóna d'aquesta edició Marià AGUILÓ I FUSTER, *Catálogo de las obras en lengua catalana impresas desde 1747 hasta 1860*, Barcelona / Sueca, Curial Edicions Catalanes, 1977 [facsímil de l'edició homònima: Madrid, Sucesores de Rivadeneyra (S. A.), 1923], p. 217, núm. 405a.

D'aquesta mateixa edició, se'n conserven tres còpies més: dues a la Biblioteca de la Universitat de València-Estudi General i una a la Biblioteca Valenciana, a la seu de Sant Miquel dels Reis. Ara bé, l'exemplar del Fons Antic alacantí no figura en el catàleg col·lectiu d'aquesta magna biblioteca valenciana, on sí consten, però, els altres exemplars valencians. D'altra banda, tampoc no figura en el *Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español*. Convindria, doncs, que tant la BV com la Biblioteca Nacional actualitzessen els seus fitxers. Independentment d'això, sembla que aquesta obra va suscitar no poc interès en l'època. A més a més de l'edició valenciana de 1512, amb aquests quatre exemplars conservats, hi va haver una edició a Barcelona, el 1535. D'aquesta edició barcelonina, feta pel gran impressor Carles Amorós,¹⁷ ens consten sengles exemplars conservats a la Biblioteca de Catalunya [BC] i a la Biblioteca Pública Lambert Mata de Ripoll [BPLMR].¹⁸

3. En el Fons Antic que ens ocupa també concorren dos exemplars de la versió llatina dels sermons de Sant Vicent Ferrer, els toms segon i tercer concretament, publicats a València, respectivament, el 1694 i el 1695. Tots dos exemplars, al peu de la portada, presenten el nom de qui devia ser-ne possessor (de cognom amb força presència, encara ara, a les comarques alacantines del sud) i la data en què els va adquirir: "Fray Luis Gosalbo, a 13 de enero 1698". Aquestos exemplars són, concretament:

— el de 1694, en perfecte estat de conservació:

SANCTI / VINCENTII / FERRARII / HISPANI, PATRIA VALENTINI, / ORDINIS
 PRAEDICATORVM, / SACRI PALATII MAGISTRI, / ET APOSTOLICI CONCIONATORIS /
 CELEBERRIMI, // OPERA. / TOMI SECVNDI. / PARS SECVNDA. / COMPLECTENS /
 SERMONES DOMINICALES POST PENTE- / COSTES VSQUE AD ADVENTVM.// EDI-
 TIO CAETERIS EMENDATIO, CENTVM ET VLTRA / CONCIONIBVS, EX PROBATIS-
 SIMO AVTHOGRAPHO // NVNC PRIMVM ERVUTIS, AVCTOR: INDICIBVS LOCVPLETIOR./
 STUDIO, AC DILIGENTIA / FRATRVM PRAEDICATORVM REGII/ VALENTINI CON-
 VENTVS/ OPE, ET IMPENSIS ILLVSTRISSIMI, ET EXCELLENTISSIMI DOMINI, / D.
 FRATRIS IOANNIS THOMAE DE ROCABERTI, ARCHIEPISCOPI VALENTINI, / EIVS-
 DEM ORDINIS, & CONVENTUS ALUMNI. / [MÀ] + [MÀ] / VALENTIAE / In aedibus archie-
 piscopalibus typis Iacobi de Bordazar & Artazù. / ANNO M.DC.XCIV

— el de 1695, en perfecte estat, tot i que sense guardes:

17. Vid. la notícia que dona d'aquesta edició Marià AGUILÓ I FUSTER, *Catálogo de las obras en lengua catalana impresas desde 1747 hasta 1860*, Barcelona / Sueca, Curial Edicions Catalanes, 1977 [facsimil de l'edició homònima: Madrid, Sucesores de Rivadeneyra (S. A.), 1923], p. 217ab, núm. 406.

18. L'exemplar conservat a la BC, 'in quarto', amb lletra gòtica i caplletres xilografades ornamentades (i amb alguns errors de foliació), es troba en perfecte estat de conservació. L'exemplar de la BPLMR, en canvi, manifesta alguns problemes a causa de l'òxid i la humitat (especialment en la primera i l'última pàgines), i presenta l',ex libris' dels caputxins de Sant Martirià de Banyoles (1622), així com també el segell de l'ajuntament de Ripoll en la portada i en la pàgina 8.

SANCTI / VINCENTII / FERRARI / HISPANI, PATRIA VALENTINI, / ORDINIS
 PRAEDICATORVM, / SACRI PALATII MAGISTRI, / ET APOSTOLICI CONCIONATORIS
 / CELEBERRIMI, // OPERA OMNIA. / TOMVS TERTIVS. / SERMONES SOLEMNI-
 TATVM SANCTORVM / TOTIVS ANNI.// EDITIO CAETERIS EMENDATOR,
 CENTVM ET VLTRA / CONCIONIBVS, EX PROBATISSIMO AVTHOGRAPHO // NVNC
 PRIMVM ERVTIS, AVCTIOR: INDICIBVS LOCVPLETIOR./ STUDIO AC DILIGENTIA. /
 FRATRVM PRAEDICATORVM REGII/ VALENTINI CONVENTVS/ ...ILLUSTRISSIMI,
 ET EXCELLENTISSIMI DOMINI, / FRATRIS IOANNIS THOMAE DE ROCABERTI,
 ARCHIEPISCOPI VALENTINI, / EIVSDEM ORDINIS, & CONVENTUS ALUMNI, / [MÀ] +
 [MÀ] / VALENTIAE / In aedibus archiepiscopalibus typis Iacobi de Bordázar &
 Artazù. / ANNO M.DC.XCV

No ens ha d'estranyar que es conserven arreu força exemplars d'aquesta obra, en general, i d'aquests volums, en concret. No només es tracta dels sermons d'un sant, sinó d'un sant que, com ara Vicent Ferrer, va tenir una anomenada immensa ja en vida i que, fins i tot, ha ultrapassat l'espai de les hagiografies i ha esdevingut personatge de l'imaginari col·lectiu i tradicional, i no només del valencià estricte. Així ens el trobem com a personatge de rondalles i llegendes populars o tradicionals valencianes, mallorquines i catalanes.¹⁹ A més a més, Sant Vicent Ferrer és formalment patró del Regne de València i de la diòcesi d'Oriola-Alacant, la qual cosa explica que se n'hi conserven força exemplars, com veurem tot seguit. Concretament, d'aquests exemplars que ens ocupen ara, n'hi ha 5 i 14 de conservats, respectivament, del de 1694 i del de 1695, i segons el que figura en el *Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español*:

- Del de 1694 n'hi ha, a raó d'un exemplar en cadascuna, a més d'aquest del Fons Antic alacantí: a la Biblioteca Pública de l'Estat de Castelló, a la Biblioteca de la Universitat de València-Estudi General, a la Biblioteca Pública de l'Estat de Palència i a la Biblioteca de l'Institut Superior de Ciencias Morales (Padres Redentoristas) de Madrid.
- Del de 1695 n'hi ha, a més d'aquest del Fons Antic alacantí: a la Biblioteca Pública de l'Estat de Castelló (1), a la Biblioteca de la Universitat de València-Estudi General (1), Biblioteca Pública de l'Estat de Palma de Mallorca (2), a la Biblioteca Universitaria de Saragossa (1), a la Biblioteca Pública de l'Estat de Palència (1), a la Biblioteca Pública de l'Estat de Jaén (Biblioteca Provincial) (1), a la Librería Conventual de San Francisco d'A Coruña (Biblioteca Provincial) (1), al Seminari Mayor San José de Vigo (1), a la Biblioteca del Palacio Real de Madrid (1), a la Biblioteca de la Provincia Franciscana de Cartagena (1) i al Museu de Belles Arts de Múrcia (1). A més a més, consta que n'hi ha un altre exemplar a Euskadi, a una biblioteca privada, però sense permís de difusió.

19. Cf. el volum XVIII de l'«Arxiu de Textos Catalans Antics» dedicat a Sant Vicent Ferrer, guardonats amb el Premi de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, i el volum *Paradigmes de la història, 1: Actes del Congrés "Sant Vicent Ferrer"* (València, 13-16 maig, 1996), València, Editorial Saó.

Pel nostre compte considerem que cal ampliar i actualitzar aquestes dades del *Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español* atés que, una simple consulta al Catàleg Col·lectiu de la BV ens permet tenir plena constància de l'existència de 7 exemplars més de l'edició de 1695 —a banda de l'exemplar alacantí que ens ocupa, i dels de la Biblioteca Pública de l'Estat de Castelló i de la Universitat de València ja assenyalats—, només en l'àmbit valencià. Així, tenim que n'hi ha també: a la Biblioteca Pública d'Oriola (5) i dos més en segles biblioteques privades (un dels quals porta a l'enquadració l'estemma de la Cartoixa de la Vall de Crist).

4. Un altre ítem d'interés en el Fons Antic de la Biblioteca Provincial d'Alacant és la

PRIMERA PARTE DE LA CRO- / NICA GENERAL DE TODA ESPAÑA Y ESPECIAL- / LMENTE DEL REYNO DE VALENCIA, DONDE SE TRATA / DE LOS EXTRAÑOS ACONTENCIMIENTOS *que* DEL DILUVIO DE NO / E, HASTA LOS TIEMPOS DEL REY *Don* / JAYME DE ARAGÓN, / QUE GANÓ A VALENCIA, EN ESPAÑA SE SIGUIERON: / CON LAS FUNDACIONES DE LAS CIUDADES MAS PRINCI- / PALES DE ELLA, Y LAS GUERRAS CRUELES, Y MUTACIO- / NES DE SEÑORÍOS QUE HAUIDO, COMPUESTO / POR EL DOTOR PERO ANTON BEUTER, MA- / ESTRO EN SACRA THEOLOGÍA / PROTONOTARIO APOSTOLICO /// IMPRESO EN VALENCIA EN CASA DE PEDRO / PATRICIO MEY, JUNTO A SAN MARTIN. // AÑO 1604.

Aquest exemplar es troba en perfecte estat de conservació i té un motiu molt especial d'interés. De fet, és un exemplar incomplet atés que només és imprès fins a la pàgina 302. Els altres exemplars de la mateixa edició tenen molt més text. En aquest cas, ens trobem que una curiosíssima mà de mitjan segle XVII, ha copiat el text que hi mancava; concretament des de la pàgina 303 fins a la 328. De fet, ha volgut respectar la caixa del text —tot i que el cos de l'excel·lent caligrafia és més gran que no el de la part impresa— i fins i tot ha consignat, provant de minvar la grafia, les rúbriques marginals de l'original. Aquest és un exemplar mixt molt interessant. De fet, en la relligadura costa de distingir els quaderns manuscrits dels impresos. La portada també ha estat refeta i acolorida a mà.

Aquesta *Crónica* de Beuter va ser una obra amb una gran recepció i a l'hora d'ara se'n conserven exemplars arreu de l'estat. Només a l'àmbit valencià, en tenim 18 exemplars, a més del fons alacantí. El *Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español* ens dona notícia de l'existència de 34 exemplars d'aquesta obra. Aquest *Catálogo* inclou d'entre les biblioteques valencianes 12 exemplars d'aquesta obra, però se'n deixa 7, que sí són consignats al Catàleg Col·lectiu de la BV. Amb la qual cosa, les 'existències' totals d'aquesta obra, no són 34, sinó 41, i convindria que la BN actualitzés les seues dades. Per facilitar-ho remetem a tots els dos catàlegs, el *Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español* i a la

bv i, per facilitar la tasca, consignem tot seguit els exemplars inclosos en aquesta que no apareixen en aquell:

- Biblioteca de la Universitat de València-Estudi General, signatures: Y-46/54(1), Y-36/53(1), Y-43/54(1).
- Biblioteca Facultat de Teologia de València, signatura: H 382(I)(1).
- Biblioteca del Col·legi del Corpus Christi de València, signatura: 131-6/27(1).
- Biblioteca Municipal de Castelló, signatura: 1345(1).
- Biblioteca privada, signatura: C-73(1).

5. Hem de tenir en compte un altre ítem de gran interès filològic. No es tracta d'un còdex que haja estat "oblidat" del tot. De fet, a la relació d'investigadors que del Fons Antic alacantí, consta que ha estat "visitat" per estudiosos que se n'han ocupat des del punt de vista històric. Ara bé, fins a l'hora d'ara no hi ha hagut cap estudi que se haja ocupat del gran i ric cabal lingüístic d'aquest còdex. «Lo present instrument públich», com diu en el seu primer full manuscrit, ens facilita un gruixut banc lingüístic no literari que s'inicia «a huit dies del mes de abril del any de la nativitat de *nostre* senyor *Jhesus Xrist* de mil quatre-cents sexanta e sis» (f. 2r), és a dir, tot just quan la nostra producció literària acaba de donar o dóna les *Poesies* d'Ausiàs Marc, la prosa de Joanot Martorell en el seu *Tirant lo Blanch* o les poètiques ficcions de Joan Roís de Corella o la resta de la producció de l'anomenat Segle d'Or valencià. No deixaria de tenir interès, ans al contrari, comparar la llengua d'aquest 'instrument públich' amb la dels artistes esmentats a fi de tenir una perspectiva molt més completa de la descripció per nivells lingüístics. La grafia i l'estat de conservació d'aquest còdex alacantí ho permet sense dubtes. Fins ací fóra només una perspectiva més orientada cap al tall sincrònic d'un estudi de la llengua de la segona part del segle xv. D'altra banda, aquest còdex, conté «los actes antichs dels termes e mollozs» fins a 1739, ininterrompudament. Això permet desplegar estudis en un vector diacrònic de vora tres segles.

A mesura que ens apropem al XVIII ja no només és la catalana la llengua present, apareix el castellà i el llatí. La grafia i el format dels 'actes' canvia. Crec que, per tot, pagaria la pena que els experts en la nostra lingüística diacrònica se n'ocupassen, i em consta que rebrien les mateixes atencions i facilitats que qui subscriu ha gaudit per part de la direcció i de tot l'equip de la Biblioteca Provincial d'Alacant.